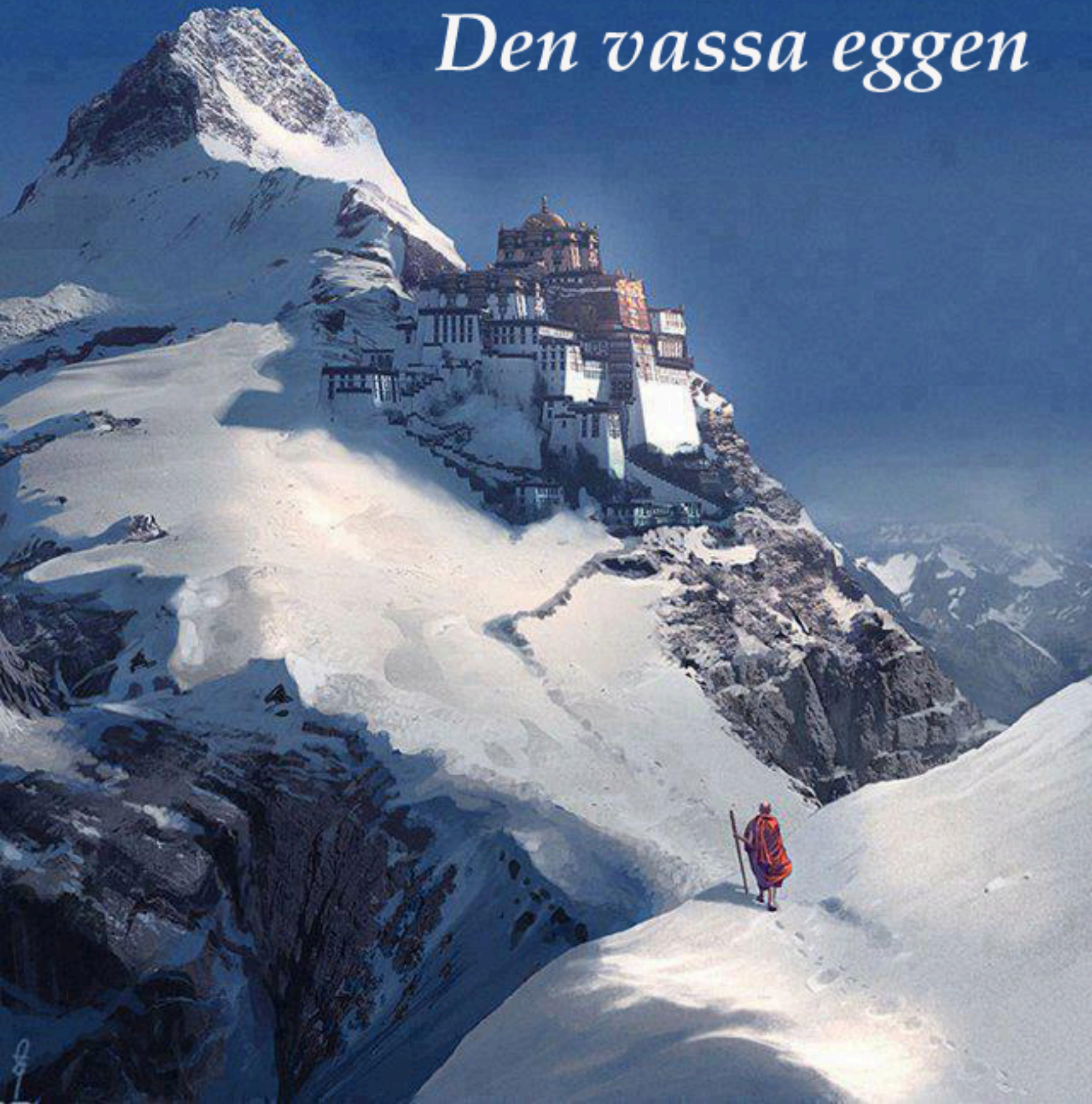

Den vassa eggen

Den vassa eggen

dramatisering av William Somerset Maughams roman

av Christian Lanciai (2013)

personerna:

Elliot Templeton
William Somerset Maugham
Laurence Darrell (Larry)
Isabel Bradley
Louisa Bradley
Henry Maturin
Gray Maturin
Sophie MacDonald
Robert Graves
Erich Maria Remarque
Dimitrij Meresjkovskij
Sergej Rachmaninov
Ernest Hemingway
en tjänarinna
en buse till hallick
en hovmästare
Hakim
en sjöman
Gäster på baler, kaféer och restauranger.

Handlingen utspelar sig i Chicago , Paris och Toulon
efter första världskriget och efter börskraschen 1929.

Fotnot. W.S.Maughams sista stora och mest särpräglade roman, den är i själva verket hans största novell, fick en speciell ställning i min familj, då Larrys öde och karaktär i mångt och mycket blev min morbrors. *red.anm.*

Akt I scen 1. Ett avslappnat cocktailparty i Chicago. Bandet spelar dansmusik.

Elliot Templeton och Somerset Maugham uppträder med var sin drink.

Elliot Hur kan det väl någonsin bli något av den här omöjliga nationen? Jag lovar dig, att vi är förlorade från början.

Somerset Varför tror du det?

Elliot Vi är infekterade av en hopplös vulgaritet från början. Det kan aldrig bli folk av oss. Det är inte bara kultur vi saknar, vi saknar allt annat också, historia, traditioner, stolta minnen, adel och ädelmod, kort sagt, någonting att bygga på. Vi saknar all grund för vår existens.

Somerset Ni har ju Europa i bakgrunden, som ni alltid kan återvända till och ty er till.

Elliot Det är det hemskaste av allt, att vi har förlorat Europa. Vad återstår av Europa efter det helvetiska världskriget? Alla imperier och monarkier som det var något med är fallna. Ryssland är förlorat åt barbariskt överväld. Tyskland är förfallet åt kaos. Österrike finns inte mer. Italien sönderslits av högerextremister, dessa nya så kallade fascister, som är rena terrormaffian. Frankrike föll redan för 50 år sen och har aldrig rest sig mera.

Somerset Alltså återstår England.

Elliot Förblött. Desillusionerat. Krigsskadat. Hela England lider av en granatchock som det aldrig blir av med, som en kronisk baksmälla.

Somerset Men här i Amerika har ni ändå någon sorts ekonomi.

Elliot Du sa det. Någon sorts. Den löper amok i sin vildhet. Den är sanslös. Den enda religionen här är kapitalismen, vars evangelium är, köp och konsumera mera! Det måste sluta i katastrof. Det är Sodom och Gomorra.

Somerset Tur då att du ändå har Paris och London.

Elliot Ja, det är ungefär allt jag har. Allting annat är åt skogen. Men här har vi nu det unga paret. Jag är misstänksam mot den unge mannen. Få se vad du tycker om honom.

Somerset Vad är det för fel på honom? Han ser bra ut.

Elliot Han ser alltför bra ut. Även han är krigsskadad. – Välkommen, Isabel och Larry! Isabel, alltid lika förförande stilig!

Isabel Så roligt att se er, mr Maugham! Jag trodde ni rest tillbaka till Paris.

Somerset Nej, jag kommer just därifrån. Jag är på väg till Ostasien.

Larry Och så mellanlandar ni i Chicago av alla ställen!

Somerset Jag råkar ha en syster här, och Elliot här känner jag sedan 15 år tillbaka.

Isabel Jag hoppas ni inte får det för tråkigt här. Vi är så vulgära här i Amerika. Det säger alltid morbror Elliot.

Elliot Ja, det säger jag, för det är tyvärr så.

Somerset Jag hörde att ni varit utsatt i kriget, mr?

Larry Darrell. Laurence Darrell. Kalla mig Larry. Jag tjänstgjorde i Frankrike som flygare.

Somerset Jag kan inte se något fel på er.

Larry Jag blev inte direkt skadad, bara eftertänksam.

Somerset Vem blev inte det i ett så långt och förödande krig.

Isabel Larry förlorade sin bästa vän.

Somerset Jag beklagar.

Elliot Fördystra er inte nu i makabra minnen, utan låt oss ha en drink. Det här är ju ändå en fest, nästan din förlovningsfest, Isabel.

Isabel Ja, vi är så gott som förlovade.

Somerset Varför inte helt och hållet? Ni ser ut som det idealiska fästeparet.

Isabel Larry vill ta en paus innan vi går vidare.

Elliot Larry blev en grubblare av världskriget, och oss emellan sagt bedömer jag det inte som hälsosamt, i synnerhet som det inte verkar gå över.

Larry Jag har helt enkelt lärt mig ta det lugnare. Här i Amerika har alla alldeles för bråttom och fullkomligt i onödan. *Detta* är ohälsosamt, onkel Elliot.

Elliot Nog av det. Larry har en lysande framtid framför sig, och han är dum nog att vilja uppskjuta den.

Somerset Det låter som en mognadsprocess och mentalitetsavvikelse. Han har kanske blivit europé.

Elliot Här kommer äntligen våra efterlängtade cocktails. Och min mindre efterlängtade syster Louisa.

Louisa Men Elliot, du lägger ju fullkomligt beslag på mr Maugham!

Elliot Han är min vän, inte din.

Louisa Men jag är din syster, och han är nästan vår hedersgäst. Ni måste träffa vår lokala celebritet Henry Maturin.

Elliot (till Maugham) Vår lokala miljonär.

Louisa Ja, han höjer allting till en högre nivå bara han visar sig.

Elliot (till Maugham) Nästan rikast i stan och fullständigt smaklös.

Somerset Men dock en människa som alla andra.

Maturin Angenämt att råka er, mr Maugham.

Somerset Jag har hört mycket talas om er. Det är ni som står för den lokala välfärden här i distriktet.

Maturin Man gör vad man kan för att främja omgivningen. Här är min son Gray.

Elliot (till Maugham) Rena brottaren.

Somerset Sin faders son, utan tvivel.

Maturin Och universalarvtagare. Han kommer att gå mycket längre än jag.

Gray Angenämt, mr Maugham.

Isabel Mor skall alltid skryta med sina rikaste bekantskaper, som om kapitalismen var något heligt.

Somerset Den är åtminstone status här i Amerika.

Elliot Du lyssnar för mycket på din fästman, Isabel.

Somerset Är han kommunist?

Larry Så långt ifrån man kan komma. Jag är inte intresserad av pengar över huvud taget.

Elliot Hans far var professor i romanska språk, och hans mor var kväkare. Han har den intellektuella andligheten i blodet.

Maturin Då hoppas jag verkligen att ni accepterar mitt erbjudande om en framtida ställning i min firma. Vi kan behöva språkbegåvningar där, då de är sällsynta här i Amerika. Och ni kan behöva en gedigen födkrok när ni skall gifta er med Isabel.

Larry Jag har bett att få tänka på saken.

Maturin Tänk inte för länge.

Elliot Och tänk inte för djupt.

Isabel Sophie, där är du! Jag letade just efter dig. Det här är min käraste väninna och äldsta skolkamrat Sophie.

Sophie Jag visste inte om jag skulle våga komma hit.

Isabel Varför inte det?

Sophie När här var en så stor författare.

Somerset Prat. Jag är i princip bara novellist och dokumentator. Jag har aldrig menat allvar med någonting jag har skrivit.

Louisa Men desto mer lysande som stilist.

Elliot Och människokännare.

Somerset Den människokunskap jag har kommer sig mest av mitt misslyckande som läkare.

Maturin Gynekolog? Gick ni för intimt till väga?

Somerset Nej, jag hade helt enkelt kommit fel och begått ett misstag, men det är av misstagen man lär sig något.

Elliot Tyvärr har jag aldrig lyckats med det. Hur jag än ansträngt mig har jag alltid misslyckats med mina försök till misstag.

Louisa Och därför blev du aldrig gift, din oförbätterlige vivör.

Elliot Inte ens det kan jag betrakta som ett misstag.

Gray Vågar du dansa med mig, Isabel?

Isabel Om Larry tillåter.

Larry Jag kan dansa med Sophie i stället, om hon tillåter. (*De unga paren försvinner.*)

Somerset Hur råkade han ut i kriget?

Maturin Han var alldeles för ung och bluffade sig in i flygvapnet. Han blev sårad två gånger men inte allvarligt. Han var bara aderton år, och nu är han bara tjugo. De är alldeles för unga för att gifta sig.

Somerset Då är det väl skäl att vänta en smula efter kriget?

Elliot Precis min mening. Isabel är ju bara nitton.

Maturin Men det är just en sådan begåvning jag behöver, och han har mer än huvudet på skaft.

Somerset Er egen son?

Maturin Han blir bra med tiden men bara som medelmåtta. Han saknar perspektiv, och det är vad Larry har.

Elliot Doktor Nelson, hans förmyndare, är mån om att få se honom stadgad. Risken är att han annars blir en vagabond.

Somerset Det är tydligt att Isabel och Larry älskar varandra. De har verkligen framtiden för sig och goda marginaler genom sin ungdom. Ge dem en förlovningstid på ett eller två år.

Maturin Det är nu allting behöver avgöras.

Elliot Oss emellan sagt, Larry har ingen soliditet och kan inte skaffa sig någon.

Somerset Varför tror du det?

Elliot Han är en drömmare. Hans föräldrar omkom när han var liten. Han har vuxit upp i ensamhet och i princip bara umgåtts med böcker och filosofi. Den där flickan Sophie han dansar med är likadan. Föräldralös och ensam och kan bara skriva poesi och det dåligt. De passar varandra bättre än Larry och Isabel.

Somerset Men din systerdotter älskar honom.

Elliot Ja, det är det som är problemet.

Maturin Om han inte accepterar mitt anbud kan de knappast gifta sig, åtminstone inte på några år.

Louisa Här kommer de kära ungdomarna tillbaka.

Isabel Nu är det min tur att dansa med dig, Larry.

Larry Så gärna. (*De dansar ut.*)

Laouisa Visst är de ett vackert par.

Elliot De ser ut som de evigt förlovade som aldrig blir gifta.

Louisa Elliot!

Elliot Har jag fel? Vi får se. Vi behöver en ny omgång drinkar, eller hur, William? (*De går alla i god stämning till baren.*)

Scen 2.

Isabel Nå, när vill du att vi eklaterar vår förlovning?

Larry Har vi bråttom?

Isabel Inte alls. Vi har ju livet framför oss.

Larry Precis. Allt är serverat för oss som på silverfat, vi älskar varandra, och vi har inga rivaler. Det är som om vi redan ägde varandra helt utan hot.

Isabel Vart vill du komma?

Larry Vi är så unga. Jag skulle gärna vilja vänta i två år.

Isabel Två år?

Larry Jag älskar dig, Isabel. Det får du inte tvivla ett ögonblick på.

Isabel Det gör jag inte heller, men vad ska du göra under två år? Har du tänkt studera och skaffa dig någon examen? Eller tänker du gå in för Henry Maturins firma? Det är ett fantastiskt anbud. Vårt land står inför en utveckling och expansion utan like, och han är mitt i smöret.

Larry Jag har avböjt hans erbjudande.

Isabel Vad?

Larry Jag fick smak för Europa, Isabel. Jag vill resa till Paris och leva där i två år och utbilda mig i livets konst.

Isabel Och skall jag då vänta här i två år?

Larry Om du vill.

Isabel Du frestar på mitt tålamod och min kärlek.

Larry Du är bara nitton år, och jag är tjugo. Alla menar att vi är för unga för att gifta oss. Låt oss mogna.

Isabel Du vill att vi skall ge oss en chans att mogna? Behövs det?

Larry Jag vet inte om det behövs, men jag skulle gärna ge oss den chansen.

Isabel Som du vill. Jag skall vänta i två år men inte längre. Res till Paris och lev där som du vill. Jag kanske kommer efter. Jag vet ingenting om Europa.

Larry Där finns allting som vi saknar här.

Isabel Vad saknar vi?

Larry Perspektiv. Historia. Bildning. Kultur. Skönhet. Konst. Allt som är vackert och gör livet värt att leva.

Isabel Europa är utarmat.

Larry Ja, där finns inga pengar, men de behövs inte där som här. Man kan leva billigt där. Här handlar allting bara om pengar, som om det inte fanns någonting utom materialismen. Där finns allting utom materialismen, och det saknar jag här.

Isabel (ser ner) Gray Maturin hade gärna sett dig som sin partner i banken. Det var han som insisterade på att hans far skulle ta in dig.

Larry Banker är ingenting för mig.

Isabel Men de är säkra.

Larry Allt som påstås vara säkert tvivlar jag på.

Isabel Vad kan hända?

Larry Även banker kan gå omkull. Europa har redan gått omkull och börjar om från början. Jag finner en större säkerhet hos dem som har katastrofen bakom sig än de som ännu inte har erfarit den.

Isabel Du är en filosof.

Larry Kanske det.

Isabel (kramar honom) O Larry, jag älskar dig så! Ge mig åtminstone det hoppet, att det kanske inte blir fullt två år. Du får gärna komma hem tidigare.

Larry Om inte du kommer till Paris.

Isabel Det är också en möjlighet. *(omfamnar honom)* När reser du?

Larry Så snart jag kan.

Isabel Vi ses väl tills du reser?

Larry Varje dag.

Isabel Jag får trösta mig med det. Ursäkta att jag gråter, men det känns som en skilsmässa.

Larry Det går över. Allt går över.

Isabel (omfamnar honom igen) Två år är en lång tid, nästan alltför lång.

Larry Inte när den väl är över. Då har den gått snabbt. Det här med tid är så relativt.

Isabel Vi hinner i alla fall inte åldras under två år.

Larry Nej. Bara mogna. *(De kramas igen.)* Nu måste jag gå.

Isabel Ses vi i morgon?

Larry Absolut. *(Han går. Isabel gråter.)*

Scen 3.

- Louisa* Vad menar han? Hur kan han?
- Elliot* Ta det lugnt,. Louisa. Han har inte vanärat henne.
- Louisa* Att hon inte slår upp förlovningen genast!
- Maturin* Ärligt talat förstår jag mig inte riktigt på er blivande svärson. Han hade inte kunnat få ett bättre erbjudande eller bättre utgångsläge för ständig expansion än mitt. Hans framtid hade varit försäkrad hela vägen. Och så ger han allt på båten. Vad menar han?
- Gray* Han måste få följa sin väg, pappa.
- Maturin* Men vad är det för en irrväg ut i ingenstans och bort i stället för hem?
- Elliot* Jag visste att det skulle gå illa. Ärligt talat beklagar jag det inte. Må han försvinna i sitt flummeri, och må Isabel finna en bättre man i stället.
- Sophie* Det finns ingen bättre.
- Elliot* Vad säger du, William, om denna halsbrytande kovändning utan vett och sans?
- Somerset* Jag ser det som ett exempel på exempellös mognad.
- Elliot* Vad menar du?
- Somerset* Vi var alla överens om att de var bra unga. Det har han också insett. Det är nästan inga unga som inser något sådant. De skall i regel ha allting nu och skynda alltför hårt fram, och så slutar det i katastrof och skilsmässa. Dessutom kunde han inte satsa på en bättre utbildning än två år i Paris.
- Gray* Vad gör Isabel?
- Louisa* Hon gråter.
- Gray* Då är det bäst att någon tröstar henne.
- Maturin* Se där en gentleman. Det var min son som propsade på att jag skulle ta in Larry. Vilken besvikelse för oss båda!
- Somerset* Låt dem få sina två år, så kanske hon mognar hon också. Hon är ju bara nitton år!
- Elliot* Hon är otröstlig. Hon kommer aldrig över det. Hon är som en nybliven änka. Hon kommer aldrig att klara två års skilsmässa. Det är lika bra hon skrotar honom genast och satsar på bättre kandidater. En sådan som Larry Darrell blir aldrig solvent.
- Louisa* Vi kommer aldrig att förlåta honom.
- Somerset* Lugna er! De är ju bara ungdomar!
- Maturin* Kastar man bort sitt livs möjlighet och avstår från traktens bästa och vackraste flicka så är man oförlåtligt dåraktig och ingenting annat.
- Somerset* Jag är inte så säker på den saken. Ge honom hans två år, och döm honom sedan.
- Maturin (till Louisa)* Tänker hon verkligen vänta i två år?
- Louisa* Hon säger att hon älskar honom tillräckligt för att kunna göra det.
- Elliot* Jag tvivlar på det. Jag känner henne. Det går aldrig.

Maturin Nåväl, vi får se, men om två år kvarstår inte mitt erbjudande. Det var nu eller aldrig, och han har sumpat sitt livs chans. (*bryter upp*)

Louisa Hon kommer aldrig över det.

Elliot Jodå, hon kommer över det. Vänta bara. Snart har hon en ny bättre fästman. (*Sophie går.*)

Somerseset Det blir säkert en fortsättning på denna historia, och den blir säkert intressant.

Elliot Om jag råkar på honom när jag är i Paris skall jag låta dig veta vilken misär och vilket vagabondliv han har sjunkit ner i.

Somerseset Han kommer utan tvekan att låta tala om sig. Han har trots allt lovat komma tillbaka om två år.

Elliot Tror du det håller? Aldrig i livet, gosse. Han har slagit in på utförsbacken och kommer aldrig upp igen.

Akt II scen 1. Paris. Ett kafé i Quartier Latin.

Robert Graves Problemet är att vi har ingenting att leva för. Världskriget gjorde slut på all idealism, alla ambitioner, all mening med livet, all framtidstro, all tro på människan och hennes ofelbarhet, och vi som är kvar är bara gråa skuggor som överlevt oss själva. Se på stackars Kipling som sitter där i hörnet. Han är här i Frankrike än en gång för att försöka få reda på något spår efter sin spårlöst försvunne och högst sannolikt omkomne son, men inte ens det kan han få någon visshet i. Jag är färdig med det förflutna och skiter i England och hennes storhet. Imperiet är en förlorad sak, och det är bara att skrota det.

Remarque Ändå har ni det kvar medan vi i Tyskland har förlorat precis allt. Versaillesfreden tvingar oss till en misär av nödår som vi inte kan se något slut på, och det resulterar bara i arga ultrarörelser åt farligt extremistiskt håll där frågan är vilka som är värst, kommunisterna eller nationalsocialisterna.

Meresjkovskij Ändå har ni här i Europa kvar någon sorts ordning, och framför allt har ni demokrati. Hemma i Ryssland har allting gått förlorat. Vi har ingenting kvar, och en godtycklig diktatur har gripit makten som börjat med att utrota alla som tidigare hörde till intelligentsian och välutbildade i samhället. Nu har vi inga välutbildade kvar, och resultatet är kaos, anarki, inbördeskrig och etablerad terrorism, som är den som regerar. Fråga Rachmaninov där vad han tycker. Han kunde inte ens spela piano i Ryssland mer.

Rachmaninov Jag försökte samarbeta med den nya ordningen. Jag ställde upp för dess kultur, men jag kommenderades bara till uppgifter som låg under min kompetens och kunde inte konserterna mer, så det var bara att lämna och åtminstone rädda livet.

Hemingway Du ser, Larry, här den förlorade generationen, det spökeuropa som överlevt sig själv, som inte kan göra annat än sitta här i Paris i universell exil och supa och beklaga sig och gå ner sig. Visserligen är Paris den bästa platsen i världen

att leva i, men här finns sannerligen ingen framtid. Om jag vore du skulle jag fara längre bort.

Larry Jag har lovat de mina att stanna här tills vidare, så att de vet var de har mig.

Hemingway Var hör du hemma någonstans?

Larry Chicago.

Hemingway Den mest gudsförgätna hålan av alla, kungen bland gangsterstäder. Och sådana kommer väl aldrig hit och besöker dig.

Larry (upptäcker *Maugham*) Här ser jag faktiskt en som står i kontakt med de mina. – Mr *Maugham*, så trevligt att se er! Kom över hit!

Somerset Jag är också glad över att ha råkat på dig. Jag hoppades få se dig någonstans.

Larry Jag brukar inte komma hit då jag mest sitter på universitetet och läser.

Somerset Studerar du?

Larry Nej, jag läser bara av eget intresse.

Maugham Något särskilt?

Larry Just nu är det grekiska.

Somerset Ett outtömligt ämne. Har du någon kontakt med dem där hemma?

Larry Inte mycket. De säger att de ska komma hit, men de kommer aldrig.

Somerset Jag har hört att *Henry Maturins* erbjudande till dig står fast så länge din förlovning varar.

Larry De två åren har snart gått, och jag har mycket kvar att göra här.

Somerset Det kan jag förstå. Men *Isabel* kommer väl hit och hälsar på dig förr eller senare, om inte annat så för ett avgörande.

Larry Hon är välkommen, men hon får ta mig som jag är.

Somerset Hur lever du?

Larry Som du ser, så enkelt som möjligt. Jag bor billigt och lever billigt och klarar mig mer än väl under mina tre tusen om året, så att jag till och med kan lägga undan en slant.

Somerset Du var alltid så anspråkslös.

Larry I motsats till alla andra amerikaner. Jag kunde inte med deras skryt och självhävdelsebegär, där den rådande lagen för alla var den påtvingade dansen kring guldkalven, dyrkandet av den måttlösa rovkapitalismen som mänsklighetens enda frälsning och möjliga rättesnöre, och avgudandet av vulgaritetens rätt att få dominera allt med sin dumhet och fulhet.

Somerset Du är verkligen oamerikansk men låter samtidigt överraskande likt *Isabels* morbror *Elliot*, som avskydde dig och avfärdade dig som lämplig make åt hans systerdotter. Även hennes mor var emot en förlovning och ville att hon skulle slå upp den när du reste till Europa. Är hon dig trogen?

Larry Så vitt jag vet.

Somerset Det tror jag också. Ni skildes i största samförstånd. Nå, har du tänkt över saken? Har du mognat? Tänker du återvända till henne?

Larry Det är frågan. Världskriget rubbade min själsbalans, och jag har inte återfunnit den.

Somerset Vad hände egentligen?

Larry Har inte Isabel berättat?

Somerset Jo, men jag vill gärna höra det från din egen mun.

Larry Det var i mars 1918, och vi skulle precis få en längre permission, min bästa vän Patsy och jag, när vi beordrades att göra en uppstigning och flyga över de fientliga linjerna för att sedan rapportera våra iakttagelser. Han var ett flygaräss och fullständigt självsäker, ingenting kunde hända honom, och jag kände mig alltid trygg med att flyga med honom. Men plötsligt hade vi tyskar över oss och blev invecklade i en luftstrid. Jag fick två plan efter mig och hade allt sjå med att manövrera undan, när jag såg hur Patsy kom till min undsättning och lyckades slå ut de båda tyskarna, men det var med knapp nöd jag sedan kunde landa. Patsy kom ner före mig, och när jag kom ut hade de fått fram honom och lagt honom på en bår där han väntade på en ambulans. När han såg mig grinade han och sade nöjd, att han lyckats fixa mina förföljare. Jag frågade hur det var med honom, och han sade att det var ingenting men medgav att han träffats. Plötsligt insåg han att han var döende. "Det var som tusan," sade han och skrattade, och så var han död. Han var tjugotvå år och nyförlovad och skulle gifta sig efter kriget.

Det var som om en kall hand hade gripit om min själ, och jag kände mitt liv ställt på sin spets, som om jag hamnat på en rakknivsegg. Han var den mest levande människa jag har känt, och så var han plötsligt kall och död och ingenting kvar av honom utom ett tomt skal. Det var höjden av grymhet och meningslöshet. Sedan dess har jag undrat vad livet egentligen tjänar till och om det inte bara är ett tragiskt misstag av ett blint öde.

Somerset Du är en typisk representant för den förlorade generationen.

Larry Jag kunde inte gifta mig med Isabel med gott samvete med det totala tvivlet på det berättigade i min egen existens och ännu mindre acceptera Henry Maturins generösa erbjudande. Jag kan inte tro på en värld av lycka och framgång och allra minst i ytlighetens vulgära Amerika. Vad råder ni mig till?

Somerset Fortsätt som hittills. Tag en dag i sänder och avvakta. Tids nog dyker det upp något som visar er vägen.

Larry Det är det jag väntar på, men jag är rädd att jag får vänta länge.

Scen 2. Chicago.

Gray Vad nytt från Larry?

Isabel Ingenting.

Gray De två åren har väl snart gått.

Isabel I oktober. Före det tänker jag resa till Paris med mamma. Hon behöver omväxling och ryckas upp med rötterna nu när hon har fått sockersjuka, och morbror Elliot är redan där.

Gray Träffar han Larry?

Isabel Inte om han kan undvika det, men när vi kommer dit lär han inte kunna undvika det längre. Han vet inte ens Larrys adress.

Gray Vet du den?

Isabel Poste restante American Express. En fullständigt anonym adress, men han håller till i Quartier Latin bland studenterna och emigranterna. Mr Maugham har träffat honom bland andra amerikaner och engelsmän.

Gray Betyder det att han åtminstone studerar?

Isabel Inte enligt någon plan.

Gray Pappas ord står fast, och hans erbjudande gäller så länge ni ännu är förlovade. Men om er förlovning bryts skall du veta att jag är här.

Isabel Tack, Gray, men jag kommer att hålla fast vid Larry så länge det går.

Gray Det förstår jag. Han är unik.

Isabel Ja, det är han.

Scen 3. Ett enkelt hyresrum med två fönster, en säng, en fåtölj, ett klädskap med spegel, en öppen kaminspis och böcker på spiselkransen.

Larry kommer in med Isabel.

Isabel Är det här du bor?

Larry Ja.

Isabel Det är mycket enkelt.

Larry Så enkelt som möjligt. Den stora fördelen är närheten till Bibliothèque Nationale och Sorbonne.

Isabel Har du bott så här länge?

Larry Ända sedan jag kom hit.

Isabel Vad är det för slags människor som bor här?

Larry Jag känner dem knappt. Det är några studeranden på vinden, några gamla ungarlar och en pensionerad skådespelerska. Det är ett mycket lugnt och anständigt ställe.

Isabel Ingen har nattliga kunder?

Larry En dam får en äldre herre på besök varannan torsdag, men hon kan också ha tillfälliga gäster. Det är bara hon utom jag som har eget badrum.

Isabel Vilken lyx! Morbror Elliot var säker på att du förde ett lastbart och utsvävande liv med mycket trafik.

Larry (indikerar spiselkransen) Där har du min tyngsta last.

Isabel Vad är det?

Larry Mitt grekiska lexikon.

Isabel Läser du grekiska?

Larry Ja.

Isabel Vad ska det vara bra för?

Larry Du anar inte vilken tillfredsställelse och njutning det ger att läsa Odysséen på originalspråk.

Isabel Vad läser du mera?

Larry Allt som det är något med i den franska litteraturen och ganska mycket latin men mest prosa.

Isabel Och vad är meningen med det?

Larry Inhämtningen av kunskap.

Isabel Det låter inte särskilt praktiskt.

Larry Men det är givande. Jag kommer högre hela tiden.

Isabel Och när kommer du till Chicago?

Larry Ärligt talat, jag vet inte. Jag har så mycket att göra här.

Isabel Två år har gått. Du gav mig två år.

Larry Jag behöver mera tid på mig.

Isabel Hur länge då? Fem år? Tio år?

Larry Kanske.

Isabel Och vad ska du ha all denna visdom till?

Larry Om jag någonsin lyckas förvärva mig någon visdom så blir jag väl vis nog att veta vad jag ska göra med den.

Isabel Du är amerikan, Larry. Du passar inte in i denna dammiga skrubbe av spartansk fattigdom. Du passar inte i tagelskjorta och munkcell. Du föddes till ett bättre liv än detta. Betyder pengar ingenting för dig?

Larry Absolut ingenting.

Isabel Och Amerika? Har du glömt ditt land?

Larry Ingalunda, men jag trivs bättre här.

Isabel Du missar hela showen, Larry. Europa är slut. Allting finns i Amerika och i synnerhet framtiden. Vi håller på att bli världens mäktigaste nation, och du sviker dina plikter mot ditt hemland. Ser du inte hur ansvarslöst det är av dig att gräva ner dig i böcker här i en vindskrubbe?

Larry Jag söker, Isabel, och jag vill finna.

Isabel Och jag då? Betyder jag ingenting längre?

Larry Du betyder allt. Jag önskar fortfarande att vi gifter oss.

Isabel Jag har väntat i två år. Hur länge till vill du att jag skall vänta?

Larry Vi kan gifta oss genast, om du vill.

Isabel Skall du då inte komma hem?

Larry Nej. Vi kan gifta oss här.

Isabel Och bo här? I detta kyffe? Jag kan inte försörja dig. Du måste arbeta.

Larry Jag lever gott här.

Isabel På tre tusen om året?

Larry Jag klarar mig på hälften. Resten sparar jag.

Isabel Vi kan inte klara en familj på det, Larry. Jag vill ha barn.

Larry Inga problem.

Isabel Vet du vad det kostar att ha barn? Du är så opraktisk. Jag kan aldrig acceptera ett liv i fattigdom. Jag är van vid lysande fester och stora middagar, rikt umgänge och vackra kläder. Dina sjaskiga omständigheter får mig att rysa.

Larry Isabel!

Isabel Jag vill leva livet, Larry, inte tvingas in i en tvångströja av små omständigheter där man tvingas vända på varje slant för att överleva och klara morgondagen. Man måste arbeta, Larry! Det är ens plikt mot samhället!

Larry Så det är min plikt att börja i Henry Maturins firma och tvinga folk att köpa hans papper? Gör jag därmed samhällelig nytta?

Isabel Det måste ju finnas bankirer, och det är ett mycket aktningsvärt och hederligt sätt att tjäna pengar på.

Larry Det finns ingenting i Chicago som intresserar mig. Även din morbror Elliot förkastar hela Chicagovärlden som intellektuellt fullständigt värdelös och mycket torftigare än min enkla lokal här.

Isabel Jag kan inte lämna Chicago. Jag har bott hela mitt liv där, och jag kan inte överge min sjuka mamma.

Larry Menar du att det inte kan bli något giftermål om jag inte kommer hem till Chicago?

Isabel Ja, det menar jag.

Larry Jag kan inte komma hem, Isabel. Det vore graven för mig.

Isabel Du måste! Jag älskar ju dig! Jag vill ha dig! Jag vill inte ha någon annan! Du är den ende för mig! Och jag kan inte dela det liv som du för här som en trappistmunk!

Larry Alltså är det slut?

Isabel (tar av sig sin förlovningsring) Var så god, Larry. Tack för lånet. Det var roligt så länge det varade.

Larry Behåll den som minne. Jag gav dig den för alltid.

Isabel Jag tog den som ett uppriktigt tecken på din kärlek, som har visat sig omöjlig, då du är mig för överlägsen i din intellektuella andlighet, som jag uppriktigt sagt inte förstår. Nå, jag behåller den som ett fortsatt tecken på åtminstone obruten vänskap.

Larry För alltid. Låt oss nu gå till din krassa familj och vara artiga nog att uthärda en konventionell middag tillsammans med dem.

Isabel Ibland låter du så slående precis som min morbror Elliot. Jag har aldrig förstått vad han har haft emot dig.

Larry Kanske vi är för lika varandra. Kanske han avundas mig min större frihet. Han är ju helt tjudrad i sina affärer.

Isabel Ja, det är han, och därför förstår han inte din frivilliga fattigdom.

Larry Nåväl, vi får stå ut med varandra åtminstone i kväll.

Isabel Det är alltid ett nöje att höra på er båda.

(De går ut som goda vänner utan problem med den uppslagna förlovningsringen.)

Scen 3. En fashionabel restaurang i Paris.

Elliot Den bästa nyheten i år! Jag visste att han inte skulle klara det! Pojken var ju omöjlig. Han formligen kastade bort sitt liv, när han sade nej till det bästa erbjudande en ung man någonsin fått!

Somerset Problemet är att hon fortfarande älskar honom.

Elliot Hon kommer över det. Hon reser tillbaka till Chicago, tar hand om sin sjuka mamma min syster, deltar i sällskapslivet och kommer på bättre tankar. Hon gifter sig antagligen med Gray Maturin, som var efter henne hela tiden. Han är en obildbar tölp, men han har pengar och kan ge henne allt vad hon vill ha.

Somerset Vet du vart Larry har tagit vägen?

Elliot Jag har hört de egendomligaste rykten om honom. Han tänkte sig visst till Grekland men kom på andra tankar och lär ha börjat arbeta i en kolgruva någonstans i norr, bara för att lära sig hur arbetare hade det och vad grovarbete vill säga. Han har ju aldrig arbetat i hela sitt liv.

Somerset Det har inte du heller.

Elliot Nej, men jag har åtminstone tjänat pengar. Varför tog han aldrig någon akademisk examen, när han ändå var så bildad? Blev du klok på det?

Somerset Han var inte betjänt av en sådan. Han ville vara självständig och gå sin egen väg.

Elliot Egensinnig till förbannelse. Sådana slutar aldrig väl. Tur att Isabel slapp honom.

Somerset Det tycker nog inte hon.

Elliot Tror du verkligen att han någonsin älskade henne, så som han bar sig åt?

Somerset Jag tror hon var den enda han någonsin kommer att älska.

Elliot Och den chansen har han försuttit genom eget förvållande. Vilken idiot! Ändå hade jag de högsta tankar om honom då han i motsats till alla andra hopplösa amerikaner var begåvad.

Somerset Vi får nog höra om honom igen.

Elliot Det blir i så fall säkert bara nya sensationella felsteg.

Akt III scen 1. Tio år senare. En med smak väl inredd våning i Paris.

Isabel kommer in med Gray i rullstol.

Isabel Se så väl han har ordnat det för oss! Är han inte generös?

Gray Omåttligt. Jag undrar just hur han kunde klara kraschen.

Isabel Han hade alltid ett fint väderkorn för affärer och sålde alltid i tid. Tur att någon i familjen klarade sig. Annars hade vi alla varit blottställda.

Gray Det är vi, älskade. Jag är så ledsen att jag inte kunde fortsätta ge dig ett anständigt liv.

Isabel Det var inte ditt fel. Hela Chicago gick ju åt. Tack vare morbror Elliot kan vi nu börja på ny kula här i Paris och känna oss anständiga trots allt. Vi fick ju ändå tio goda år.

Gray Och två underbara döttrar.

Isabel Vi får vara nöjda med att vi överlevde. Andra hoppade ju från broar, lade sig under tåg eller sköt sig. Vi kan åtminstone sköta oss själva.

Gray Utan din omvårdnad skulle jag inte ha klarat det.

Isabel Du gjorde vad du kunde. Din far gick under i kraschen, och allt vad du kunde göra var att försöka rädda vad som räddas kunde.

Gray Och det visade sig vara ingenting.

Isabel Och inte ens din hälsa.

Gray Jag borde ha dukat under som min far.

Isabel Lyckligtvis gjorde du inte det.

Gray Emedan du var där och hindrade mig.

Isabel Det var det minsta en god hustru kunde göra.

tjänarinna En herre söker er, frun.

Isabel Vem är det?

tjänarinnan En gammal god vän till familjen, säger han. Han hälsar från er morbror.

Isabel Visa för all del in honom.
(*Hon visar in Somerset Maugham.*)

Somerset Er morbror berättade att ni bodde här och bad mig hälsa på er.

Isabel Mr Maugham! Det är ju tio år sedan! Vilken glad överraskning!

Somerset Mycket har hänt sedan dess. Er morbror är en av de få som har klarat sig.

Isabel Är han inte generös, som upplät sin Parisvåning åt oss?

Somerset Har ni ingenting kvar i Chicago?

Isabel Ingenting. Mamma dog långt före kraschen, och när kraschen kom förlorade vi allt. Vårt val var mellan en risfarm i Syd-Carolina som blivit träsk och ett nytt liv i Paris under magrare omständigheter.

Somerset Ni valde rätt. Men varför sitter ni i rullstol, mr Maturin? Ni hade väl inte mer än ett nervsammanbrott?

Isabel Det är hans huvudvärk. När den slår till blir han fullkomligt muskelförlamad och kan inte göra något.

Somerset Det blir en lång tid av konvalescens för hela världen.

Gray Jag beklagar, mr Maugham, vår förlorade status. Vi hade allt, och nu har vi ingenting.

Somerset Utom din morbror, som tydligen ser efter er.

Isabel Gray kunde inte få något arbete mer i Chicago på grund av de obotliga migränsviterna efter sammanbrottet, så allt vi har att leva på nu är tre tusen i året.

Somerset Exakt Larrys årsunderhåll.

Isabel Jag vet. Är det inte ironiskt? Han erbjöd mig ett liv här med honom på tre tusen i året, jag vägrade finna mig i en sådan förnedring, och här är vi nu i en ännu värre förnedring. Vem kunde tro det?

Somerset Ni hade ändå tio lyckliga år, eller hur?

Gray Dem kan ingen ta ifrån oss.

Isabel Vet någon något om Larry nu? Morbror Elliot brukade alltid skryta med hans nya extravaganser i fel riktning.

Somerset Han lär vara i Asien.

Gray I Asien? Vad gör han där? Var inte antiken i Europa hans särintresse?

Isabel Han borde ha lämnat Asien nu. Han skrev från olika adresser därifrån i Indien, Kina och Singapore. Jag misstänker nästan att han är tillbaka i Paris.

Somerset Jag skall ta reda på saken.

Gray Jag beklagar min invaliditet, mr Maugham. Mitt livs föresats var att bli en första rangens mönstermedlem i samhället som gjorde ett bra jobb för det allmänna bästa, och i stället har jag blivit en börda för alla genom min paralyserande huvudvärk.

Isabel Beklagade dig inte. Jag är ju här och ser efter dig.

Gray Dig har jag blivit en börda mest av alla.

Isabel Det är det sista du har blivit. (*kysser honom*) Hur mår morbror Elliot?

Somerset Har aldrig mått bättre. Han är i smöret och pendlar mellan Paris och Rivieran och njuter av varenda bjudning han ser en möjlighet till att inte missa. Han vill gärna se oss alla på middag.

Isabel Så trevligt. Men försök luska ut Larry innan vi träffas. Om han är i Paris vore det så trevligt om han var med.

Gray Jag instämmer.

Somerset Jag ska göra vad jag kan. (*hälsar artigt och kärvänligt och avlägsnar sig*)

Gray (när han gått) Tror du Larry kan komma till rätta?

Isabel Han kommer alltid till rätta. Han vet vad han gör. Det är bara vi som inte alltid förstår vad han gör.

Scen 2. En sylta.

Elliot Tänk att Larry har kommit till rätta igen! Det trodde jag då aldrig! Men varför vill han att vi skall dinera på ett så ruffigt ställe som detta? Det är ju rena sjappet! Kanske tycker han det är typiskt parisiskt, en bistro på lägsta nivå, en hemvist för hamnsjåare och pråmdragare, hallickar och lättare fruntimmer, absintdrinkare och annat löst folk i utförsbacken, och en och annan dragospelare och sparvkvinnor som sjunger gatuchansonger... Nå, här är de. (*Larry kommer med Isabel och Gray.*) Varför i all världen valde du ett ställe som detta, Larry?

Larry Jag brukar gå hit.

Elliot Varför?

Larry Maten är god och billig, och husets vin är det bästa i kvarteret.

Elliot Du har helt gått ner dig i träsket av Quartier Latin.

Larry Inte utan anledning. Det är det bästa och själva kärnan av Paris.

Elliot Så roligt att se dig igen, Gray. Du ser bättre ut.

Gray Tack. Larry har hjälpt mig.

Elliot Hur då?

Isabel Rena underverket! Han har lärt sig healing i Indien.

Larry Inte alls. Det är enkel fundamental yoga. Jag hjälpte bara Gray att hjälpa sig själv. Allt ansvar för ens hälsa vilar hos en själv, och ingen annan kan hjälpa en om man inte anstränger sig själv.

Gray Min huvudvärk är spårlöst borta. Jag kan bara se det som ett mirakel.

Elliot Vad gjorde han?

Isabel Han försatte Gray i hypnos, och när han vaknade var han bra. Det låter väldigt enkelt och var säkert mera komplicerat, men jag förstår inte heller hur han gjorde det.

Elliot Vad sysslade du med där borta i Indien egentligen, Larry?

Larry Jag ägnade mig åt min hälsa, både fysiskt och andligen, men framför allt förkovrade jag mig andligt.

Elliot Så att du lärde dig en massa hokus pokus och svart magi och sådant och hur man klättrar i rep som står rakt upp utan fäste och hur man ligger bekvämt på spikmattor...

Larry (skrattar) Inte alls! Jag bara fann mig en lämplig mästare.

Elliot Någon sorts läromästare?

Larry Ja, en lärare, som visade mig vägen.

Elliot Vilken väg?

Larry Uppåt.

Elliot Där har vi reptricket igen.

Isabel Vad ni pratar! Ska vi inte beställa snart?

Larry Redan gjort. Jag har redan beställt det bästa på menyn. Jag är kompis med chefen. Jag hoppas ni kommer att tycka om det. Här kommer vinet.

(En sjaskig kypare, helt vanligt klädd utan förkläde, kommer med en karaff.)

Larry ger tecken och låter Elliot provsmaka.)

Elliot (smakar grundligt) Mmmm. Du har rätt. Det här är ovanligt bra för att vara husets vin. *(Larry ger tecken åt servitören att servera de övriga.)*

Isabel Berätta mera om Indien, Larry. Ingenting kan vara mera spännande. Hur fann du din mästare?

Larry Jesus måste ha varit där, han som sade 'sök och ni skall finna'. Jag sökte och fann, men det var först när jag kom upp i bergen ordentligt som jag verkligen började inse vart jag var på väg.

Isabel Och vart var du på väg?

Larry Jag tror att lyckan hägrar i fjärran, men att den är av ett helt annat slag än vad man skulle kunna vänta sig.

Elliot Indien är på modet. De gav ju nobelpriset åt en indisk guru före kriget, och Romain Rolland, den store pacifisten, har helt förfallit till hinduism. Monte Veritàgänget är också på väg åt det hållet med mystikern Hermann Hesse i spetsen.

Isabel Berätta mera.

Sophie (har kommit in och sett dem, vampig och helt förfallen) Jag känner de där mänskorna.

Gray (upptäcker henne) Vem är det där?

Isabel Du milde tid! Sophie MacDonald!

Sophie (kommer fram) Hej!

Isabel (reser sig och tar om henne) Sophie! Vad har hänt med dig?

Sophie Det ser du väl.

Gray (till Elliot) Är det Sophie som gifte sig med Bob MacDonald?

Elliot Den samma. Hennes man körde ihjäl sig med deras barn medan Sophie hade oturen att överleva men fick en lång konvalescens och rehabilitering. Hon har aldrig hämtat sig.

Sophie Hej, Larry.

Larry (reser sig och tar fram en stol åt henne)

Sophie Nej.

Larry Vi insisterar. Vi är ju alla gamla Chicagobor.

Sophie (slår sig ner men något generat) Det var hemskt länge sen. Så du är fortfarande gift med Gray, Isabel.

Isabel Elliot, du sade en gång att en man aldrig kunde ha samma kvinna i mer än fem år. Gray och jag är fortfarande som nygifva efter tio år, och vi ämnar aldrig skilja oss.

Gray Jag instämmer. Du har levt för länge utan kvinnor, Elliot, och vet ingenting om dem.

Elliot Det är säkrast att inte veta något om dem.

Larry Så roligt att se dig igen, Sophie. Skriver du fortfarande poesi?

Sophie Nej, det var länge sen. *(fyller sitt glas med deras vin och dricker)* Får jag?

Larry Naturligtvis. Vi har precis börjat. Du får gärna äta med oss.

Sophie Tack, men jag är inte hungrig. *(vill resa sig när en buseliknande typ kommer in)*

Larry Nej, sitt kvar.

busen Jag har ju sagt att du inte får vänslas med gästerna!

Larry Hon kommer från vår egen stad och är en barndomsvän till oss alla. Hon är vår gäst.

Sophie (till busen) Lämna mig i fred för en gångs skull! *(busen lämnar dem men håller dem under uppsikt på avstånd)*

Isabel Vem var det där?

Elliot Bäst att inte fråga.

Sophie Min arbetsgivare. Jag skulle inte ha gett mig till känna. Glöm mig.

Isabel Aldrig, Sophie. Du sitter kvar. Vi är fortfarande bästa vänner.

Sophie (brister plötsligt i gråt)

Larry (försöker trösta henne) Det är bra, Sophie. Du är bland vänner.

Sophie (slår ifrån sig och reser sig plötsligt) Nej! Ni vet ingenting om mig! Vad fan skulle jag bli påmind om mitt gamla liv igen för! Fan! Jag vill bara glömma! *(bryter upp och går till busen, som tar ut henne)*

Elliot Jag är rädd att jag med ens har tappat aptiten.

Gray Jag också.

Isabel Ta det lugnt. Hon kommer inte tillbaka.

Larry (reser sig) Jag måste se till att hon klarar sig. *(går)*

Elliot Det var bara det som fattades. Det är väl ingen idé vi sitter kvar? Han kommer säkert inte tillbaka.

Isabel Jag hade så sett fram mot en helkväll med honom och höra honom berätta om alla sina äventyr.

Gray Stämningen är förstörd.
Isabel Stackars Sophie! (*reser sig. De andra reser sig också, och de går alla tre.*)
Larry (*kommer tillbaka när de har gått*) Så synd. En annan gång. (*går ut igen*)

Scen 3. Ett sjaskigt näste.

Sophie ligger utsträckt på en säng, tydligt opiumpåverkad, sjuk och hostande. Hon reser sig halvvägs, tydligt berusad, och tar sig ett glas, sträcker ut sig igen, gråter med handen för pannan, allmänt förtvioletad. – Larry kommer in, ser henne, rusar fram till hennes säng, faller på knä vid hennes sida.

Larry Sophie, detta är inte du.
Sophie Vad gör du här?
Larry Jag har beställt en läkare. Du är sjuk.
Sophie Jag vet. Låt mig vara.
Larry Nej.
Sophie (*ser på honom, nyktrar till något*) Alla var kära i dig när du kom hem som krigshjälte. Du skulle ha gift dig med Isabel. Vad hände?
Larry Jag fick annat att tänka på.
Sophie Som vad?
Larry Jag fick annat att göra också.
Sophie Som vad?
Larry Lära mig något om livet.
Sophie Till vilken nytta? Allt måste ju ändå gå åt helvete vad man än gör.
Larry Du är inte skyldig till ditt öde. Du har råkat illa ut.
Sophie Du behöver inte påminna mig.
Larry Men du kan själv lyfta dig ur det.
Sophie Hur?
Larry (*sätter sig mer till rätta hos henne*) Minns du hur vi skrev dikter till varandra som skolans värsta utbölingar? Vi var särlingar och föräldralösa båda två, och vi fann varandra i en hemlig förkärlek för poesi, som vi nästan skämdes för, då alla de andra tyckte poesi var löjligt. Men poesi är en elementär hemlighet med livet, en nyckel till dess innersta väsen, en dörröppnare för evigheten och skönhetens fundament, då det ställer ordet på sin spets, som är den andliga grundvalen för hela livet.
Sophie Nu känner jag igen dig. Men vad gör du här? Jag är en fallen kvinna, jag är förlorad, jag har gett upp mitt liv och blivit prostituerad, min hallick äger mig, och allt jag kan göra är att supa och knulla, ju mer desto bättre, ty desto lättare glömmen jag mig själv, mitt fiasko och hela den förbannade verkligheten.
Larry Du har inte gjort fiasko.
Sophie Jaså? Vad är då det här? (*visar på det stökiga rummet*)
Larry En mask för ditt verkliga jag, som ännu finns kvar.
Sophie Det tror du?
Larry Ja.
Sophie Och vad kan du göra åt det?

Larry Det minsta. Beröva dig masken av ditt falska martyrium och återställa dig.

Sophie Hur ska det gå till?

Larry Kom med mig härifrån.

Sophie Vart då?

Larry Hem till mig. Lev med mig.

Sophie Som gifta makar?

Larry Varför inte?

Sophie Vill du verkligen gifta dig med mig?

Larry Varför inte?

Sophie Du är inte klok.

Larry Tvärtom. Jag känner dig. Jag vet vem du är. Jag kan ta hand om dig och återställa dig. Jag kan inte återge dig din man och din dotter, men jag kan hjälpa dig stå på dina egna ben och återge dig din självrespekt.

Sophie Jag tror aldrig jag har haft någon.

Larry Då är det dags att du skaffar den.

Sophie Herre Gud, du menar faktiskt vad du säger.

Larry Varför skulle jag inte göra det?

Sophie Inga villkor? Ingen hake?

Larry Jo, en.

Sophie Nå?

Larry Du måste sluta dricka.

Sophie Tror du det går?

Larry Det måste gå.

Sophie Nåväl, Larry, du vinner. Fair deal, rent spel. Vi försöker. Jag går med på experimentet. Lyckas vi kan vi kanske gifta oss.

Larry Det är värt ett försök.

Sophie (*omfamnar honom plötsligt*) Oh Larry, jag har varit så förskräckligt ensam så förskräckligt länge. Ingen att tala med, och min franska är ett dåligt skämt. När jag plötsligt såg er allesammans där i en av mina kundsylltor trodde jag inte mina ögon. Det var en chock. Och du reste dig och behandlade mig som om vi fortfarande var alldeles unga och fräscha, som om ingenting hänt, som om jag aldrig varit gift, som om jag aldrig förlorat...

Larry Det är över nu. Börja på nytt.

Sophie Jag ska försöka. Tror du Isabel föraktar mig?

Larry Inte om du slutar supa.

Sophie Bra, jag ska sluta supa.

Larry Det är allt du behöver göra. Resten sköter sig självt.

Sophie Jag tror nästan jag kan lita på dig, Larry.

Larry Det kan du.

Sophie (*omfamnar honom*) Oh, Larry, det känns nästan som att jag plötsligt kommit hem!

Larry (*omfamnar henne ömt*) Det är meningen.

Akt IV scen 1. Hemma hos Isabel.

Somerset Varför ville ni se mig så plötsligt?

Isabel Har ni hört det förskräckliga? Larry ska gifta sig med Sophie.

Somerset Varför är det så förskräckligt?

Isabel Det går ju inte! Han har blivit galen! Vi råkade på den lilla berusade hoppan på ett kyffe Larry intet ont anande tog med oss till, och Gray var mycket illa berörd. Och nu har hon förfört vår Larry!

Somerset Jag kan fortfarande inte se det förskräckliga i det hela.

Isabel Hon super ju från morgon till kväll och går och lägger sig med varenda karl som föreslår det!

Somerset Hon behöver inte vara en dålig kvinna för det. Det finns många högt aktade medborgare som super och har en vulgär smak. Han är kanske just den karl hon behöver för att ta sig ur sin sorg. Jag tror inte att han låter henne supa eller vara vidlyftig mera.

Isabel Han påstår att hon har slutat supa, och den idioten tror att hon är botad!

Somerset Kan hon inte vara det då?

Isabel Jag känner henne sedan barndomen. Hon var labil redan då. Och när en kvinna faller är hon definitivt slut och kan aldrig mera resa sig hur hon än försöker. Och tror ni att hon kan hålla fast vid en sådan altruist som Larry? Naturligtvis inte! Han är alldeles för god för henne. Hon utnyttjar honom så långt det går och försvinner sedan. Det ligger i blodet på henne. Hon kommer att göra livet till ett helvete för Larry.

Somerset Ge dem en chans. Låt dem försöka. Hon var ju din väninna från början. Och varför drar ni in mig i detta? Vad kan väl jag göra?

Isabel Ni är den enda människa som har något inflytande över honom. Han tycker om er och lyssnar på er. Ni måste försöka avstyra vad som bara kan bli hans olycka.

Somerset Om jag försöker säger han bara att det inte angår mig, och det har han alldeles rätt i.

Isabel Men vi kan ju inte bara stå bredvid och se hur han förstör sitt liv!

Somerset Gray är hans äldste och bästa vän. Låt honom försöka. För resten underskattar ni hennes förutsättningar. Prostituerade kan bli mycket goda hustrur, de är tacksamma och ödmjuka inför sina män, har en ovärderlig människokänedom och vet hur en man ska tas och behagas.

Isabel Tror ni jag har offrat mig för att låta Larry falla i händerna på en nymfoman?

Somerset Hur har ni offrat er?

Isabel Jag gav upp honom en gång bara för att inte stå i vägen för honom.

Somerset Prat. Ni offrade honom för en diamantring och en sobelpäls.

Isabel (tänder genast och slänger närmaste tillhygge mot honom. Han duckar.) Och ni ska föreställa en engelsk gentleman!

Somerset Det har jag aldrig gett mig ut för att vara.

Isabel Ut härifrån! Jag vill aldrig se er mer!

Somersset Försök då förstå Larry lite grann! Ni har ju känt honom hela livet. Han skiljer sig helt från alla oss andra genom att han inte är det minsta egoistisk. Det är nästan som om han inte hade något jag. Han har alltid följt sina ideal genom fullständig självupppoffring, och det finns ingen högre och mäktigare passion. Nu ser han möjligheten att rädda själen hos en fallen kvinna, och ingenting kan hindra honom från att genomföra experimentet. Vi har bara att ta skeden i vacker hand och avvakta och se om det lyckas eller inte. Och om det lyckas vore vi brottsliga om vi försökte hindra det.

Isabel Det kan inte lyckas. Jag ser bara hennes avgrund för honom. Jag har alltid älskat honom, och ingen kan älska mer osjälviskt än jag älskar honom. Jag har aldrig begärt något av honom och kommer aldrig att göra det. Men då kan jag inte låta en annan förstöra honom.

Somersset Jag tror inte han kan förstöras. Han är för klok för det.

Isabel Vad ska jag då göra?

Somersset Om ni inte vill förlora honom måste ni göra er till god vän med Sophie. Ta in henne i er krets, som ni brukade göra, och låt henne vara med på era middagar. Behandla henne som en människa. Varför inte gå ut och shoppa med henne? Om hon ska gifta sig kommer hon att behöva en del nya kläder.

Isabel Nåväl, jag ska uppföra mig så länge det går.

Somersset Inga baktankar eller försåtliga intriger.

Isabel Jag ska försöka låta bli.

Somersset Ni ska få se att det hela kommer att lyckas. Larry är i kontroll av sitt liv.

Isabel Vad tror ni han fann i Indien egentligen?

Somersset Det är den stora frågan.

Scen 2. En finare restaurang.

Elliot (sitter redan när Larry och Sophie inkommer) Nå, där är ni, kära barn. Jag får gratulera er till detta viktiga steg i livet, och i synnerhet dig, Larry, som ju aldrig varit gift förut. Tänk att även du skulle falla till slut!

Larry Det är ännu tre dagar kvar.

Elliot Tre dagar av frihet, och du tänker inte ens på att ge dem ett hedersamt slut med en svensxa!

Larry Jag är trettio två år och för gammal för sådant.

Elliot Som ungsman blir man aldrig för gammal, men så fort man är gift är man genast för gammal.

Larry (till Sophie) Gamle Elliot var alltid en sarkastisk skämtare men lyckas ändå mena väl trots allt.

Sophie Jag vet. Jag känner honom. Han räddade livet på Isabel och Gray när de inte hade någonstans att ta vägen.

Elliot Här kommer de.

Gray Så roligt att se er! Gratulerar, Sophie och Larry! Så du ska nu äntligen stadga dig, Larry.

Larry Det verkar så.

Isabel Du ser strålande ut, Sophie.

Sophie Jag har varit torr i tre månader. Larry har hjälpt mig.

Elliot Du ser verkligen torr ut, kära hjärtanes. Nåväl, jag dricker ju inte själv heller annat än vichyvatten, men jag måste ju ändå få bjuda er på cocktails.

Larry Tack, inte för oss.

Gray Jag är hungrig. Ska vi inte gå direkt på maten?

Elliot Som ni vill. Får jag se vinlistan? (*En hovmästare ger honom vinlistan.*) Jag måste ju se till att det vin ni dricker under mitt överseende är förstklassigt.

Gray Och vart ska ni resa på er bröllopsresa?

Sophie Vi tänkte fara till Grekland.

Larry I tio år har jag försökt komma dit, men det har alltid kommit något i vägen.

Isabel Dina irrfärder förde dig ju till Indien i stället.

Larry Bland andra ställen.

Gray Och tack vare det kunde du bota mig genom dina hemliga tricks. Du anar inte hur tacksam jag är. Nu har jag inte haft huvudvärk på tre månader, och så snart jag kan få tag på ett jobb börjar jag arbeta igen. Det är helt och hållet din förtjänst.

Larry Inte alls. Jag hjälpte dig bara finna dig själv och mobilisera dina egna resurser. Allt som behövs är den egna goda viljan, och den har alla.

hovmästaren Skall ni verkligen inte ha någonting själv att dricka, monsieur? Jag är säker på att några droppar zubrovka inte skulle skada er.

Elliot Zubrovka? Har ni zubrovka?

hovmästaren Vi har just fått in en sändning från Polen.

Elliot Det är så svårt att få tag på den nu för tiden. Får jag titta på en flaska. (*medan hovmästaren hämtar flaskan, till de övriga*) Det är njurarna. Min läkare förbjuder mig att dricka sprit mera, men just zubrovka är något ytterst hälsosamt. (*hovmästaren kommer med flaskan*) Äkta vara. Det ser jag genast! Kunde inte vara äktare! Det är ett visst gräs som polackerna lägger i spriten som ger den en alldeles egen kvalitet. Ni måste prova.

Gray Nej, tack. Jag håller mig till cognac.

Larry Vi avstår.

Isabel Låt mig få pröva.

Elliot Om du gör mig en sådan ära, kära nièce, skall jag hålla dig sällskap med några droppar, bara för undantagets skull. Ingen läkare ser mig här.

Isabel Det smakar gudomligt! Det är som modersmjölk. Jag har aldrig smakat något så gott.

Elliot Ett glas till, Isabel?

Isabel O, jag vågar inte! Men det är gudomligt. Jag är så glad att jag har fått stifta bekantskap med det. Gray, vi måste skaffa lite.

Elliot Jag ska låta skicka hem några flaskor.

Isabel Tack, morbror! Gray, du måste smaka på det! Det luktar nyslagent hö och vårblommor och lingon och lavendel, det smeker gommen och är som att lyssna till musik i månsken.

Larry Är du berusad?

Isabel Nej, bara entusiastisk. Vi får inte missa den där mannekäng-uppvisningen sedan, Sophie! Vi måste ju hitta den rätta utstyrseln åt dig.

Sophie Javisst! Det ska bli så roligt!

(De fortsätter samvaron i bästa harmoni.)

Scen 3. I Isabels våning.

Det ringer. Tjänarinnan öppnar. Det är Sophie.

Sophie Jag skulle träffa Isabel. Vi skulle gå och köpa min klänning.

tjänarinnan Hon blev tvungen att gå ut, men kom in så länge.

Sophie Vad hände?

tjänarinnan Lilla Joan fick tandvärk. De måste gå till tandläkaren.

Sophie Hur länge kan det dröja?

tjänarinnan Kanske en timme. Men sitt ner så länge. Vill ni ha kaffe?

Sophie Tack, gärna. *(slår sig ner bekvämt. Tjänarinnan går ut.)*

Hon tänder en cigarett och röker.)

Jag avskyr att vänta. Varför just idag, Isabel? Kunde inte lilla Joan ha fått tandvärk en annan dag? *(ser sig rastlöst omkring och röker. Får syn på en flaska på bordet.)*

Det måste vara den där zubrovkan onkel Elliot talade om. Det skadar inte att lukta. *(öppnar korken och doftar)* Minsann! Salighetens egna dunster! Det kunde inte vara mer förföriskt! *(sätter korken på igen när tjänarinnan kommer med kaffet)*

tjänarinnan Låt er väl smaka. Det finns mer i köket om ni vill ha påfyllning. *(går ut igen)*

Sophie *(dricker kaffe under ohejdbart sneglande mot flaskan. När hon druckit upp tänder hon en ny cigarett och börjar gå omkring för att komma bort från flaskan.)* Inga böcker att titta i! Och tavlorna har jag sett förut! Hon borde ha kommit nu. *(ser på klockan)* Och det som skulle ha varit en så rolig dag! *(sätter sig igen. Kan inte hejda sig längre, tar flaskan och häller upp ett litet glas.)* Ett litet smakprov kan inte skada. *(tömmer det genast)* Vilken salighet! Han hade rätt! Det här är något alldeles extra! *(häller genast upp ett nytt glas)* Men vad gör jag? Redan gjort! Larry, var är du? Du skulle se mig nu. Jag har faktiskt inte mått så här bra på tre månader. *(tömmer andra glaset)* Starkt är det också, starkt och hälsosamt – och oemotståndligt välsmakande. Men varför lät hon flaskan stå framme så här oförskämt iögonfallande? Nåväl, hon får skylla sig själv. Han skulle ju skicka fler flaskor. *(häller upp tredje glaset och tömmer det genast)* Jag mår bara bättre och bättre. Larry, jag är rädd att det inte kan bli något bröllop. Jag har redan dukat under igen. Ledsen att göra dig besviken. Vi passade ändå inte för varandra. Fråga Isabel varför hon lät flaskan stå här när jag kom och hon var borta. Det är då sannerligen inte mitt fel. *(tömmer fjärde glaset och slår upp ett nytt)* Lika bra att tömma hela flaskan, så är det gjort. Ska man falla, så ska man falla ordentligt. Jag får ge mig

av sedan innan hon kommer. Hon får inte se mig så här. Hon skulle skratta ut mig. Min käraste barndomsvän. Jag får söka upp Hakim sedan och bättra på utflykten med en pipa opium. Han har säkert några nya gossar och bockar på kö för mig. Det har han alltid. Jag är inte slut ännu. Men det är flaskan. (*reser sig med en sista cigarett*)(*härmar Isabel*) Tack för besöket, Sophie. Så roligt att du tyckte om zubrovkan. Jag hade ställt fram den enkom för dig. Välkommen igen och drick mera. Det är bara bra för dig. Du behöver ju varken någonsin se mig eller Larry mer igen. (*sätter ner det sista tömda glaset, fimpas cigaretten och går.*)
tjänarinnan (kommer ut efter att hon gått, förstår ingenting och dukar av kaffebrickan.)

Scen 4.

Somerset Vad menar du? Blev det inget bröllop?

Elliot Flickan försvann. Lika bra det. Det hade blivit katastrof i vilket fall som helst.

Somerset Berätta vad du vet.

Elliot Det var tre dagar före bröllopet. Sophie och Isabel hade stämt träff för att gå och köpa brudklänningen. Isabel måste plötsligt gå med ett av barnen till tandläkaren, och under tiden fick Sophie sitta och vänta. När Isabel kom tillbaka var hon borta. Hon kom inte hem till kvällen, och då drev Larry i gång en finkamning av staden. Hon fanns ingenstans. Han letade överallt, men hon var som uppslukad av mörkret. Efter tre dagar fick Larry veta av hennes portvakterska att hon packat sin resväska och rest bort. Ingen vet vart.

Somerset Vad tror du hände egentligen?

Elliot Jag har inte den blekaste aning.

Somerset Hur tar Larry det?

Elliot Han vill inte tala om det.

Somerset Och Isabel?

Elliot Hela hennes attityd skvallrar om att 'vad var det jag sa', men hon håller masken. Hon måste vara glad inuti att det gick i stöpet men visar det inte.

Somerset Något säger mig att Sophie måste ha åkt till Rivieran. Det är alltid dit amerikaner tar vägen när de lämnar Paris.

Elliot Du kan ha rätt. Jag ska ju själv flytta ner dit nu för säsongen. Vi kanske råkar på henne där.

Somerset Jag ska meddela Isabel och Larry om våra planer.

Akt V scen 1. En opiumhåla.

Hakim Här har du allt vad du behöver. Något mer du önskar?

Sophie Håll mig sällskap. Jag är rädd.

Hakim Här har du alltid sällskap. Jag kan skaffa dig vilken sorts gossar som helst. Här har du alltid goda kunder. Vad är du rädd för?

Sophie Jag är rädd för att Larry skall finna mig.
Hakim Du har väl sopat igen alla spår? Och lämnat hotellet? Och sagt att du rest bort?
Sophie Han finkammar hela Paris.
Hakim Han hittar dig aldrig i min källare.
Sophie Tack och lov för ditt opium. Det frälser mig. Drickandet kan gå för långt ibland, så att jag ser mitt döda barn och vaknar upp på sjukhuset igen, som om jag aldrig lämnat det, men opiet är salighetsgivande.
Hakim Det är meningen.
Sophie Jag ska inte bli långvarig. Snart far jag verkligen ner till Rivieran, där är högsäsong så här års bland matroserna i Toulon, så där är mycket att göra, och många ivriga kunder med mycket pengar att hämta, och där hittar mig Larry aldrig.
Hakim Varför är du rädd för honom? Han ville dig bara väl.
Sophie Just därför. Han ville rädda mig och misslyckades.
Hakim Du skulle kanske ha låtit honom.
Sophie För sent nu. Det är ute med mig. Varje morgon när jag vaknar upp är jag i helvetet och vill bara dö, för det är precis som uppvaknandet på sjukhuset, och det enda jag får veta om mitt eget tillstånd är att mitt barn och min man är döda medan jag ligger fjättrad i sängen och bara kan ta emot sprutor, som om jag inte själv sett mitt barn dött och blodigt bredvid mig i bilvraket och min man vid ratten översköld av blod och rosslande av ohygglig smärta... Jag blir aldrig av med det. Det kommer att förfölja mig tills de plockar upp mig ur kanalen, och stackars Larry i all välmening gjorde bara medvetenheten om pinan värre... Tack och lov för goda gamla Isabel och hennes zubrovka! Den satte mig på rätt kurs igen.
Hakim En ny pipa?
Sophie Tack. Det är just vad jag behöver.
(Hakim tillreder en ny pipa åt henne, hon lägger sig till rätta och hänger sig, gråtande.)

Scen 2.

Isabel Ge upp, Larry.
Larry Aldrig i livet.
Isabel Hon var ett hopplöst fall. Har man en gång förlorat sitt enda barn och vägrat börja om från början kan ingenting rädda en. Hon var bara en kvinna, Larry.
Larry Du menar, att jag borde vara glad som sluppit henne. Vad som helst kan ha hänt henne, och jag har gett henne mitt ord och kan inte svika det. Så länge hon lever finns det hopp.
Isabel Det var hon som övergav *dig*. Acceptera det. Inse kalla fakta. Var realistisk. Din idealism kan ha bättre inriktningar.
Larry Hur länge stannar ni kvar?
Isabel Så fort Gray har funnit ett bra jobb där hemma flyttar vi tillbaka. Du har hjälpt honom tillbaka till livet. Det kommer han alltid att vara dig tacksam för.

Larry Jag är glad att jag kunde stå till tjänst.
Isabel Du räddade hans liv. Han var mer eller mindre ett paket och paralyserad som en slagen man som inte mera kunde resa sig.
Larry Men han kunde resa sig, och det kan Sophie också.
Isabel Knappast nu längre.
Larry Jag tror inte vi ses mera, om ni far så snart.
Isabel Vart tar *du* vägen?
Larry Jag far ner till Rivieran. Din morbror lär vara på upphällningen där, och Somerset Maugham är hos honom. De tror att Sophie även kan dyka upp där.
Isabel Du är mera driven av din känsla för plikt och ansvar än av kärlek.
Larry Min enda kärlek var du.
Isabel Och du min. Varför blev det inte så?
Larry Du hade inte tålamod och sade nej, och mitt liv var för bedrövligt för dig. Dessutom hade du Gray.
Isabel Utan dig hade han blivit mig en kvarnsten om halsen.
Larry Vilken tur att han inte blev det då.
Isabel Det har vi bara dig att tacka för.
Larry Vi ses kanske igen i Amerika.
Isabel Siktar du på att komma dit?
Larry Varför inte? Allt är möjligt.
Isabel Man kan alltid hoppas. (*sträcker fram handen*)
Larry På återseende. (*kysser den och försvinner utan vidare*)
Isabel Nej, jag ser honom aldrig mer. Och kommer han hem till Amerika så försvinner han bara i myllret, ståhejet och stressen. Han passar bättre i sitt hemliga kloster i Himalaya. Där kan man bättre överblicka världen utan att gå förlorad i den, som stackars Sophie.

Scen 3. Ett kafé i Toulon.

Maugham går förbi och ser Sophie sitta ensam vid ett bord med ett tomt glas.

Hon nickar igenkännande.

Sophie Sitt ner och drick ett glas.
Somersset Ja, om ni gör mig sällskap.
Sophie Hur mår de hemma i Paris?
Somersset Jag har inte sett dem sedan ni försvann. Vad hände?
Sophie Jag gifte mig inte med Larry.
Somersset Nej, jag vet. Hur kom det sig?
Sophie När det kom till kritan kunde jag inte bli ett slags Magdalena för hans Kristusfigur. Nej tack, inte för mig.
Somersset Men ni ändrade er först i sista ögonblicket. Var det feighet eller rädsla eller något annat?
Sophie Vill ni att jag skall tala om det? (*Maugham nickar.*) Jag hade inte druckit något på tre månader och inte ens rökt. Jag menar nu inte vigvatten. (*flinar*) Det var

en hemsk känsla som bara blev värre hela tiden. Ibland när jag var ensam kunde jag börja gallskrika. Det gick någorlunda när jag var tillsammans med Larry, men han kunde ju inte se efter mig jämt.

Isabel skulle ge mig en bruddräkt. Jag undrar vad det blev av den sen. Den var jätteflott. Vi hade kommit överens om att jag skulle hämta henne och att vi skulle gå till Molyneux tillsammans. Så mycket kan jag säga till Isabels heder, att det hon inte vet om kläder är inte värt att veta. När jag kom hem till dem sade tjänarinnan att hon hade måst gå till tandläkaren med Joan men låtit hälsa att hon snart skulle vara tillbaka. Jag gick i salongen. Tjänarinnan kom in med kaffe, och kaffet var det enda som höll mig uppe. Där på bordet stod också en butelj. Jag tittade på den och såg att det var den där polska smörjan som vi hade talat om där på Ritz.

Somerset Jaså, zubrovkan. Jag minns att Elliot lovade att skicka Isabel några buteljer.
Sophie Ni skröt allihop med att den luktade så gott och jag blev nyfiken. Jag tog ur korken och luktade. Ni hade alldeles rätt, den luktade förbaskat bra. Jag tände en cigarett, och försökte ägna mig åt kaffet. Det var gott det också. Det talas så mycket om franskt kaffe, men det får vara för mig, jag föredrar det amerikanska. Det är det enda jag saknar här. Men Isabels kaffe var inte dåligt, jag kände mig rätt nere, men när jag hade fått en kopp blev det bättre. Jag tittade på buteljen som bara stod där. Det var en fruktansvärd frestelse, men jag ville inte tänka på den utan tände bara en cigarett. Jag trodde Isabel skulle komma vilket ögonblick som helst, men hon kom inte. Jag blev hemskt nervös, jag tycker inte om att få sitta och vänta. Det fanns ingen bok i rummet som jag kunde titta i. Jag reste mig och gick omkring och tittade på tavlorna, men jag kunde inte ta ögonen från den förbaskade buteljen. Så tyckte jag att jag kunde ju alltid slå upp ett glas och se hur det tog sig ut. Det hade en vacker färg.

Somerset Ljusgrön.

Sophie Alldeles. Konstigt, men färgen påminde precis om lukten. Det var den gröna nyans som man ibland ser i mitten på en vit ros. Jag måste få veta om det smakade så, jag tyckte att några droppar inte skulle skada, jag tänkte bara ta några droppar, men så fick jag höra ett ljud och trodde att det var Isabel som kom, varför jag tömde hela glaset då jag inte ville att hon skulle överraska mig. Men det var inte Isabel. Gud vad det kändes skönt! Jag hade inte känt mig så väl till mods på länge. Jag började få nytt liv. Om Isabel kommit in just då hade jag väl antagligen varit gift med Larry vid det här laget. Jag undrar hur det skulle ha utfallit.

Somerset Hon kom alltså inte?

Sophie Nej, hon kom inte. Jag var förbaskad på henne. Vad var det för ett sätt att låta mig sitta och vänta? Och plötsligt såg jag att glaset var fullt igen, jag hade förstås hållt i det utan att tänka på något, men jag svär på att jag inte visste om det. Det var ju dumt att hålla tillbaka, så jag drack ur det. Man kan inte neka att det smakade härligt. Jag kände mig som en annan människa, jag tyckte att jag kunde skratta högt, jag hade inte känt mig sådan på tre månader. Minns ni att den gamle narren berättade att han hade sett polackerna tömma stora glas utan att blinka? Nå, jag tyckte att jag kunde tåla lika mycket som en förbaskad polack. Ska det vara, så ska det vara, tänkte jag, så jag slog ur kaffesumpen i spisen och fyllde hela koppen. Tala

om modersmjölk! Å, kyss mig! Så minns jag inte mycket mer, men antagligen var det inte något nämnvärt kvar i flaskan när jag var färdig. Jag tyckte att jag borde försvinna innan Isabel kom tillbaka. Men det var nära ögat. Just som jag kom ut i förstugan hörde jag Joans röst. Jag sprang upp en trappa till och väntade tills de hade kommit in i våningen, då rusade jag ner och fick tag på en bil. Jag sade åt chauffören att köra utav bara fan, och då han frågade vart skrattade jag honom mitt i ansiktet. Det var en underbar känsla.

Somerset For ni hem till er?

Sophie Tror ni jag är en idiot? Jag visste att Larry skulle komma efter mig. Jag vågade inte gå till något av de gamla ställena, så jag gick till Hakim. Där skulle Larry aldrig få tag på mig. För övrigt behövde jag en rök.

Somerset Vem är Hakim?

Sophie Hakim är en man från Alger och kan alltid skaffa opium om man har pengar att lägga på bordet. Vi var riktigt goda vänner. Han skaffar vad man vill ha, en pojke, en karl, en kvinna eller en nigger. Han har alltid ett halvt dussin algerier liggande på lager. Hos honom stannade jag i tre dagar. Jag vet inte hur många karlar jag hade. (*fnittrar*) Alla former och färger och storlekar. Jag hade mycket att ta igen. Men jag var rädd. Jag kände mig inte säker i Paris. Jag var rädd att Larry skulle få tag på mig. För övrigt hade jag inga pengar, man fick ju lov att betala de där asen för att få ligga med dem, så jag gick min väg, åkte hem och gav portvakterskan hundra francs för att hon skulle säga att jag rest bort om någon frågade efter mig. Jag packade mina grejer och tog nattåget till Toulon. Jag kände mig inte riktigt säker förrän jag kom hit.

Somerset Och har ni varit här hela tiden?

Sophie Det kan ni ge er fan på. Och här tänker jag stanna. Man kan få så mycket opium man vill, sjömännen tar det med sig från Orienten, det är god vara, inte sån smörja som de säljer i Paris. Jag har fått rum på hotellet, *Commerce et la Marine*, ni vet. Det fullkomligt stinker av opium då man kommer hem om nätterna. (*snusar vållustigt*) På samma gång sött och fränt. De ligger i rummen och röker, och det ger en viss hemkänsla. De bryr sig aldrig om vem man tar med sig. Klockan fem på morgonen kommer de och knackar på dörrarna, för då ska sjömännen ombord, så man har aldrig något besvär att bli av med dem. Jag såg en bok av er i boklådan nere vid hamnen. Om jag hade vetat att jag skulle träffa er hade jag köpt den och låtit er skriva en dedikation.

Somerset Den hade kanske inte roat er något vidare.

Sophie Varför inte? Jag kan läsa, ska jag be att få tala om.

Somerset Ni kan visst skriva också?

Sophie Tja, jag skrev vers när jag var barn. Den var säkert under all kritik, men själv tyckte jag att den var fin. Det är väl Larry som har berättat det. Livet är förstås ett helvete, men om man kan få något roligt ut av det så är det förbaskat dumt att låta det gå sig ur händerna. Skriver ni ert namn i boken om jag köper den?

Somerset Jag reser i morgon. Om ni verkligen vill det, så ska jag skaffa ett exemplar och lämna in på ert hotell.

Sophie Det var fint. (*En fartygstuta.*) Där kommer min egen gosse. (*vinkar till ett sällskap matrosar*) Ni får bjuda honom på ett glas, men sedan är det bäst att ni smiter. Han är korsikan och lika svartsjuk som vår gamle vän Jehova.

Somersset (*mönstrar den ankommande matrosen*) Ni tycker om den råbarkade typen?

Sophie Ju råkare desto bättre.

Somersset En vacker dag får ni halsen avskuren.

Sophie Det skulle inte förvåna mig. Ett bra sätt att få slut på eländet.

Somersset Jag måste gå nu.

Sophie Hur mår onkel Elliot?

Somersset Han är döende.

Sophie Hoppas ni hinner hälsa honom en sista gång. Jag ser nog aldrig vare sig honom eller någon av de andra mer. Glöm inte boken.

Somersset Aldrig i livet. (*reser sig, kysser hennes hand och går*)

Scen 3. Sophies sjaskiga hotellrum i Toulon.

Larry (*sätter sig på hennes säng*) Huvudsaken är att vi har fått klarhet i situationen. Lycklig resa, Sophie, till nästa liv och ett bättre liv, som du är förtjänt av. Det här har du redan glömt, och döden är bara en äntlig befrielse från alla traumatan, sorger och besvikelser och egentligen bara den idealiska totala nya starten.

Somersset (*kommer in*) Har något hänt?

Larry Vi har kallats till identifiering av Sophie MacDonalds lik. Man fann hos henne ett fotografi av mig och en bok av er dedicerad till henne.

Somersset Så pinsamt. Hur slutade hon?

Larry Spritt naken i havet med halsen avskuren.

Somersset Går hon alls att identifiera?

Larry Vi har inget val. Vi är de enda polisen kunnat finna som stod i kontakt med henne. Isabel och Gray har flyttat hem till Amerika, och hur är det med gamle Elliot?

Somersset Död och begravnen med all den katolska pompa och stått han kunde uppbringa med sin sista suveräna fåfänga. Därför kunde sedan Isabel och Gray sälja hans våning i Paris och är nu på grön kvist med ett nytt liv i Dallas, Texas.

Larry Då ser vi dem aldrig mer. Vet ni något som jag inte vet?

Somersset Om vad då?

Larry Om varför Sophie hoppade av?

Somersset Jag vet dess värre allt om saken. Vad är det ni inte vet?

Larry Jag vet ingenting, men anar desto mer.

Somersset Vad anar ni?

Larry Att Isabel hade en hand med i spelet.

Somersset Inte bara en. Hon tog hem det. Det var hon som skar av halsen på Sophie.

Larry Hur då?

Somerset Jag kan inte undanhålla något för er, Larry, då ni ärligen försökte gifta er med henne och dra upp henne ur hennes tragedi, och jag vet att ni aldrig mer kommer att ha med Isabel och Gray att göra. Därför kan jag berätta vad jag vet.

När Isabel och Sophie skulle träffas för att köpa Sophies brudklänning, stämde de träff hemma hos Isabel. När Sophie kom dit hade Sophie gått ut med sin dotter till tandläkaren. Så vitt jag vet har Isabel aldrig tidigare gått ifrån ett avtalat möte. Kvar på bordet åt Sophie hade lämnats kaffe och zubrovka. Isabel kom inte. Sophie rökte men frestades av zubrovkan och smakade på den.

Larry Milde himmel.

Somerset Hon berättade allt för mig. Hon frossade i den och kunde aldrig se dig i ögonen mera.

Larry Tror ni det var avsiktligt från Isabels sida?

Somerset Naturligtvis var det avsiktligt. Hon utsatte Sophie för ett grymt prov som heller ingen annan i den situationen hade klarat. Hon var ju ingen puritan precis.

Larry Men varför gjorde hon det? Jag kan inte förstå en sådan grymhet från Isabels sida.

Somerset Hon älskar er fortfarande. Hon har aldrig kunnat släppa er eller ge er fri. Hennes äktenskap med Gray var bara ett konvensäktenskap och ett utslag av hennes amerikanska fåfänga att upprätthålla en glittrande fasad, ett lyckligt äktenskap utåt sett, med två söta flickor och allt, men utan kärlek. All äkta kärlek är olycklig, som Sophies och hennes till er.

Larry (sätter sig med huvudet i händerna) Så förfärligt! Dessa kvinnor har förföljt mig i hela mitt liv!

Somerset Vi slipper dem aldrig, och allt vi kan göra åt saken är att älska dem.

Larry Min kärlek har omfattat mer än bara kvinnor, jag har egentligen aldrig varit intresserad av sex, naturligtvis hänger man sig gärna åt det så länge man är ung och frisk, men när insikten om livet djupnar inser man att den andliga kärleken till allt liv och universum ger mera och framför allt större utdelning. Den jordiska kärleken är dödlig, som Sophie och Isabel, som jag aldrig ser mer, men den himmelska kärleken är oändlig och odödlig.

Somerset Vad tänker ni göra?

Larry Fullfölja mina plikter mot Sophie och följa henne till den yttersta vilan. Sedan går jag nog till sjöss igen. Här finns många fartyg att välja mellan i Toulon.

Somerset Vart?

Larry Vart som helst. Man kan lära sig mera om livet överallt, till och med i New York. Jag kanske slutar som taxichaufför i New York. Den vägen kan man alltid stå i nära kontakt med livet och människorna.

Somerset Så låt oss gå till likbesiktningen. Sedan ses vi nog inte mer.

Larry Jag tror inte det heller.

(Maugham hjälper Larry upp, och de går ut tillsammans.)

Virhamn 17.6.2013